

PREZES

Instytutu Pamięci Narodowej
Komisji Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu

dr Jarosław Szarek

Ziemiaństwo – przez całe wieki polska elita społeczna – pełniło funkcję depozytariusza wartości tworzących naszą tożsamość narodową. W trudnych czasach zaborów dwór nie tylko rozpowszechniał postęp cywilizacyjny, ale i podtrzymywał nadzieję na odzyskanie wolnej Polski, a gdy trzeba było, oddawał swoich najlepszych synów na służbę Ojczyźnie w kolejnych powstaniach. Tracili ziemianie majątki konfiskowane przez zaborców w zemście za przywiązanie do idei niepodległości, rozstawać się musieli z ziemią ojczystą, zsyłani w głąb Rosji, żegnali bliskich poległych w walkach i tych zmarłych na katordze.

Od połowy XIX wieku środowiska ziemiańskie zbudowały wysiłkiem kilku pokoleń – wspólnie z inteligencją, wywodzącą się z tych środowisk – podstawy nowoczesnego państwa polskiego. Dzięki pracy nad podniesieniem poziomu życia i oświaty na wsi, wśród robotników przemysłowych i rzemieślników oraz staraniom o włączenie wszystkich warstw w nurt życia społecznego ukształtowała się wspólna – nie szlachecka już tylko – świadomość narodowa. Służyli Polsce, pracując na rzecz najuboższych i najstarszych, zakładając domy starców, szkoły, jadłodajnie i ochronki, powołując do życia spółdzielnie i straże pożarne, organizując życie kulturalne na wsi, krzewiąc wiedzę podnoszącą poziom rolnictwa. Wkładali w tę działalność nie tylko serca, ale i fundusze.

Funkcjonariusze partii komunistycznej, którzy z sowieckiego nadania objęli władzę w Polsce pojałtańskiej, wiedzieli, że uderzenie w ziemiaństwo oznaczać będzie cios w sam rdzeń narodu. Dlatego właśnie prowadzili planową i systematyczną eksterminację przedstawicieli tej grupy, spychając ją na margines życia społecznego, pozbawiając materialnych podstaw egzystencji i możliwości kształcenia potomstwa – by zatraciła tradycję i zapomniała własną historię, po tylekroć splecioną z dziejami Rzeczypospolitej.

Zahartowani wielowiekowymi tragicznymi doświadczeniami, wychowani w poczuciu odpowiedzialności za los współobywateli i szacunku dla przeszłości, trwający przy wpajanej pokoleniu po pokoleniu etosie służby Bogu i Ojczyźnie, w przeważającej masie przetrwali.

Przypominaniu ziemiańskiego systemu wartości i kultury szlacheckiej, które stały się częścią współczesnej tożsamości Polaków, służy wspólna inicjatywa Instytutu Pamięci Narodowej i Polskiego Towarzystwa Ziemiańskiego. Niech nie zaginie to, co jest w naszej historii i kulturze oryginalne, niepowtarzalne i jedyne w swoim rodzaju.

Jarosław Szarek